

Předškolní období

- Od 3 do 6 let
- zlepšení jemné a hrubé motoriky
- 3 roky – váží okolo 15 kg , měří asi 95 cm
- 6 let – váží okolo 21 kg, měří asi 118 cm
- potřeba něhy a mazlení pokud není může dojít k emoční deprivaci
- sociální interakce s vrstevníky
- nové prostředí mateřské školy bez rodičů
- rozdílné vývoje chlapců a dívek po stránce myšlení, fyzicky jsou na tom podobně
- rádi opakují to, co jim zakazujeme
- nemá pevné hranice mezi fantazií a skutečností (nelze říct, že lže)

Předškolní období – vývoj jemné motoriky

- souvisí s grafomotorikou
- má výraznou potřebu seberealizace – maluje, staví, vytváří (mělo by být za to pozitivně hodnoceno)
- učí se zatloukat hřebíky, čistí si zuby, stříhá nůžkami, pomáhají s domácími pracemi, uklidí si hračky
- ke konci období si někteří zaváží tkaničky
- v tomto období se vyhraňuje převaha jedné ruky – nikdy nepřecvičujeme

Předškolní období – vývoj hrubé motoriky

- 3 roky – chůze i běh zvládnuty po způsobu dospělých, umí jezdit na tříkolce, koloběžce a kole s přídavnými kolečky, cvičí rovnováhu
- 4-5 let – běhají ladně, hází horním obloukem, dítě umí skákat snožmo, leze po žebříku a prolézačkách, seskočí z nízké lavičky, stojí na jedné noze, umí házet a chytat míč
- 6 let – dítě je již soběstačné, dokáže se obléct i svléct, obouvá si boty, má základní hygienické návyky, je schopno se samo vykoupat
- děti jsou obecně hodně divoké obzvláště chlapci, ale je to normální vývoj – rozvoj orientačního reflexu

Předškolní období – vývoj řeči

- okolo 3 let má prořezané všechny mléčné zuby
- mizí dětská patlavost – pokud přetrvává při vstupu do školy je vhodná návštěva logopeda
- 3 roky – používá podřadné souvětí s vedlejšími větami, začíná se zajímat o mluvenou řeč, poslouchá pohádky, učí se básničky, říkanky
- po 3 roce jde o věk „proč?“ (nevysmíváme se otázkám, odpovédím, ničemu – dítě je velmi citlivé v tomto období)
- co slyší to opakuje, jak se doma mluví, tak mluví i dítě
- užívání řeči k regulaci svého chování – nejdříve nahlas v 5 letech funguje vnitřní hlas
- rozvoj hudebních schopností – učí se zpívat písničky
- 5 let – tvoří jednoduché definice známých věcí
- na konci období se prořezávají první stále zuby

Předškolní období – vývoj myšlení

- 4 roky – předpojmové (symbolické) myšlení je nahrazeno názorovým (intuitivním) myšlením
- usuzování je stále vázáno na vnímané nebo představované úsudky stále vázány na názor (jednoduchý x rozčleněný názor)
- přetrvává centrace myšlení (zdůraznění pouze jednoho aspektu), centrace k různým vlastnostem, není schopné vzít do úvahy více parametrů – Piagetovy s korálky, plastelínou
- pokud má dítě strach z bytostí, netraumatizujeme jej, nezvyšujeme úzkost

Předškolní období – vývoj myšlení

- typické znaky uvažování:
 - centrace – redukce informací, ulpívání na jednom centrálním znaku, neschopnost uvažovat komplexněji a vzít do úvahy více aspektů situace
 - kognitivní egocentrismus – subjektivní názor považuje za obecně platný (zakrývá oči, když nechce, aby byl viděn)
 - fenomenismus – důraz na zjevnou podobu světa, svět je takový jako se jeví (velryba je ryba)
 - prezentismus – důraz na přítomnost, představuje jistotu, je to teď a tady, dítě to tak vidí
 - prelogické uvažování – primitivní uvažování

Předškolní období – vývoj myšlení

- způsob zpracování informací:
 - egocentrismus - ulpívá na vlastním názoru, nevnímá pohledy ostatních, vše chce dělat sám
 - antropomorfické myšlení – polidšťování neživých předmětů
 - magické myšlení - umožňuje měnit fakta v závislosti na vlastním přání
 - artificialistické myšlení - předškolní děti chápou téměř vše jako stvořené nebo vytvořené pro ně, a to zpočátku lidmi (např. rodiči) a později Bohem či jinou nadpřirozenou skutečností
- matematické schopnosti - zná číslovky, ale nechápe podstatu číselného pojmu
- paměť – 3 leté si pamatuje dva objekty, 4 leté si pamatuje tři objekty, 5 leté si pamatuje čtyři objekty

Předškolní období – socializace

- 3 oblasti:
 1. vývoj sociální reaktivity – bohatě diferencované emoční vztahy k lidem v blízkém i vzdálenějším společenském okolí
 - selhání v této oblasti může znamenat u dětí autismus
 2. vývoj sociálních kontrol a hodnotových orientací – normy, které si dítě vytváří na základě příkazů a zákazů udělovaných dospělými a které postupně přijímá za své
 - selhání v této oblasti mají anetičtí psychopati
 3. osvojování sociálních rolí – chápání takových vzorců chování a postojů, které jsou od jedince očekávány ostatními členy společnosti, a to vzhledem k jeho věku, pohlaví, společenskému postavení, atd.
- při vstupu do školy by mělo mít vyvinutou empatii
- okolo 4 let podle výrazu předpovídá emoci až ve škole zjišťuje, že výraz nemusí korespondovat s emoci a dokáže maskovat i vlastní pocity
- rozvoj vyšších citů, kamarádství, soucit, škodolibost, žárlivost, závist, pocity zahanbení a křivdy

Předškolní období – vývoj sociálních rolí

- sociální role se posilují i díky hře
- rozvoj altruismu pokud je kamarád v nějaké nevýhodě
- morální pravidla je „něco za něco“
- uvědomuje si vztah dospělého a dítěte

Předškolní období – vývoj sebepojetí

- dítě zná svou základní charakteristiku – děti (ne dospělí), pohlaví
- dokáže vyjádřit své fyzické rysy (jsem silný), vlastnictví (to je moje) a vlastní preference (co mají a nemají rádi)
- sebehodnocení je poměrně vysoké (to zvládnu, já to udělám), ale nestabilní, závislé na aktuální sociální situaci
- pozitivně koreluje s jistotou ve vztazích s rodiči

Předškolní období

- Podle známého francouzského psychologa René Zazza (1910-1995) by dítě v pěti letech mělo mít tyto vědomosti, návyky a dovednosti:
zná svoji adresu, zná povolání otce, odpoledne nespí, svléká se již takřka bez pomoci, myje si samo ruce (ovšem připomenutí je ještě nutné), obléká se v přítomnosti jednoho z rodičů takřka bez pomoci, uléhá na lůžko bez pomoci, ale záleží mu na tom, aby mu rodiče přišli popřát dobrou noc a pěkné sny, přestalo užívat nočník, používá WC bez pomoci, pohybuje se samo v těsném sousedství, jsou mu již svěřovány peníze, zkouší již číst, jí s velkým ubrouskem pod bradou, chodí do kina, samo si umývá obličej (s připomenutím), vhodně užívá oslovení „pane“, „paní“, krájí si měkčí maso, zajímá se o knížky (zejména obrázkové)

Předškolní vzdělávání

- předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů
- výhody x nevýhody
- děti do mateřských škol už ve dvou letech?

Vývoj jedince

- Kluci
 - upoutávají pozornost pohybem
 - do 8 let dispozitivní agresivita - je to normální (od 4 roku asi)
 - od 6 let silné napojení na otce (x úzkostná matka: neřvi, neběhej) (otec říká: ztlum to trochu, nedloubej ho do oka)
 - otec ho má pořád za zadkem
 - když se u kluka hromadí potřeby a je peskovaný, má přetlak a začne si to vybíjet jinde (tříská, řve, mlátí)
- Holky
 - mezi 6-8 lety vytváří hloučky: intrikují
 - stylizují se do učitelky” tohle je to a takhle se to dělá”
 - holka potřebuje kolem sebe bratry, otce, kluky,... tak není zvyklá na hodnocení od kluků - neví jak na to reagovat (“ty si kráva”, “ty si dobrá”)
 - je důležité pro holku v 7. Třídě být v nějaké partě, pokud je tam silná holka všechny se jí drží, pokud je “silná” problematická, tak z ní nemůžeme dělat ještě problematictější, ty ostatní holky tomu nevěří a pořád se jí drží, ochraňuje je

kluci x holky

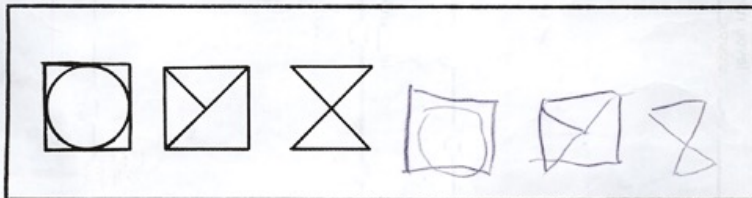
- kluci loví jako opice, je jedno jakou uloví
- holka více komunikačně nadaná, kluk více pohybově
- u kluků mezi 14 a 21 rokem se setkává řeč s myšlením, pokud ne tak pořád loví jako opice, pokud to nepřijde ani ve 30 letech, tak je naštvaný a nemá co říct
- ženy to obvykle řeknou, ale z jiného důvodu

Školní období

- od 6 do 12 let
 - soutěživost, prosazení se
 - hlavní motiv – škola
 - zlepšení obratnosti
-
- Je dítě připravené do školy?
 - filipínská míra
 - školní zralost
 - sociální role

Jméno	narození	Datum vyšetření
Adresa rodičů		
Mateřská škola	ZŠ	
Sem nakresli pána	<p>CIS YL EM</p> <p>CIS YL EM</p> <p>CIS YL EM</p> <p>CIS YL EM</p> <p>CIS YL EM</p>	
	Sem kytku nebo auto	
		

Tady jsou obrázky. Nakresli je také.

Období pubescence

- od 11 do 15 let
- „čas první lásky“, „období, kdy se měníme v sami sebe“
- hranicí období je dána schopnost fyzické reprodukce, duševně však toho ještě nejsou schopni
- v právním řádu je to pak obdržení občanského průkazu

- snižuje se závislost na rodičích
- pubescentní negativismus (nároky na pubescenta x jednání jako s dítětem)
- období „vzdoru“?

Pubescence – sekulární akcelerece

- S rostoucí životní úrovní se v posledních letech urychluje dozrávání organismu. Každých deset let jsou viditelné posuny. Příklad takové akcelerace je typický pro menses. V roce 1897 dostávaly dívky první menses v patnácti až šestnácti letech. V roce 1938 už ve čtrnácti letech a v roce 1962 ve třinácti letech.

Pubescence - metamorfóza

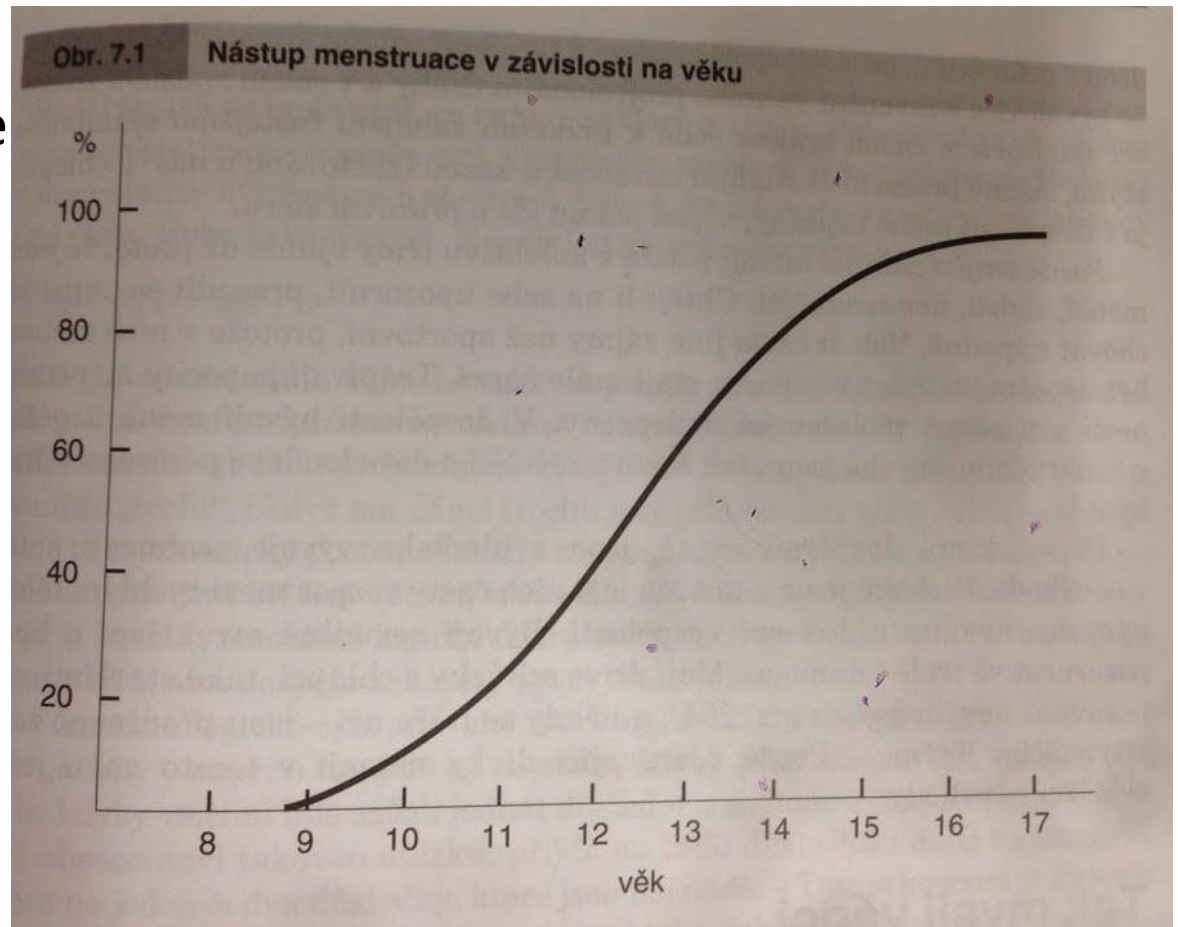
- druhá proměna tělesné stavby
- výrazná změna v tělesném vývoji
 - v 11 letech 145 cm a v 15 letech 171 cm (hoch)
 - v 11 letech 146 cm a v 15 letech 164 cm (dívka)
- mění se tělesné tvary typické pro obě pohlaví
- dívky fyzicky dospívají rychleji než chlapci
- velké individuální rozdíly ve vývoji

Pubescence - metamorfóza

- Sekundární pohlavní znaky
- U mužů ovlivňuje sekundární pohlavní znaky především hormon testosteron a patří k nim zejména:
 - zrychlený růst postavy a svalové hmoty,
 - silnější, hrubší kůže a změny rozložení podkožního tuku,
 - prohloubení hlasu
- U žen zahrnují sekundární pohlavní znaky:
 - růst prsů,
 - nárůst podkožního tuku,
 - rozšíření pánve a boků.

Pubescence - metamorfóza

- První menstruace (menarche)
- signál pohlavního zrání
- nejčastěji ve 12. roce
- Dokument:
 - Můj soukromý měsíc

Pubescence - metamorfóza

- První poluce
- dostavuje se kolem 13. roku věku
- spojeno s erotickým sněním – opakuje se často i v dospělosti při abstinenci sexu

Pubescence – vývoj intelektu

- dokáže přemýšlet o abstraktních pojmech (láska, pravda, vina, ...)
- myslí nezávisle na obsahu – formální logické operace
 - zvládá jednoduchou logiku
 - Všichni Čoru jsou Ungu. Všichni Ungu jsou opice. Co víme o Čoru?
 - školák se ptá, co je to Čoru, pubescent to již nepotřebuje
- uvažuje kriticky o smyslu hodnot

Pubescence – volný čas

- milují tajemství a hry na tajemství – oblíbené – jeskyně, táborák, šero, skupinové symboly, kterým rozumí jen zasvěcení
- dokáží se upnout na jeden koníček a zodpovědně se mu věnovat
- složitější hry
- technické stavebnice
- šití
- probouzí se zájem o umění

Pubescence – duševní vývoj

- pubescent již nevzhlíží k dospělému, nýbrž se s ním vidí na stejné úrovni
 - velké citové výkyvy
 - má labilní nálady, bývá podrážděný
 - snadná unavitelnost, depresivita, apatie, poruchy soustředění
 - první zamilování často platonické
-
- **Pubescent sám nerozumí tomu co se s ním děje!**
 - **Pubescent musí přijmout sám sebe, takového jaký je!**

Pubescence – duševní vývoj

- dívky, dozrávající časně
 - jsou spíše v nevýhodě
 - rozpor mezi rychlým tělesným dozráváním a duševní vyspělostí
 - jsou sexuálně atraktivnější a budí pozornost
 - mají schůzky se staršími chlapci, je nevýhoda
- dívky, dozrávající později
 - nemají v tomto věku zvláštní nevýhody

Pubescence – duševní vývoj

- chlapci, dozrávající později
 - mohou mít potíže v kolektivu, protože se snaží na sebe upozornit nebo chovat se nápadně
 - bývají slabší, nenápadnější
 - sklony k nižšímu sebevědomí
 - v dospělosti bývají méně úspěšní
 - jsou tvořivější a lépe dokáží porozumět druhým
- chlapci, dozrávající časněji
 - fyzická výhoda
 - psychická výhoda
 - oblíbenější a atraktivnější
 - v dospělosti často úspěšnější
 - pokud zahájí brzy i sexuální život je chlapec v dospělosti méně úspěšný

Vývoj skupiny

- 1. - 2. třída
 - nevnímají se jako skupina
 - učitel/ka je “svatá”
 - dítě nedokáže hodnotit, jak se chovají děti - pouze opakuje doma rodičům, co říká učitel/ka
 - synchronicita může být - brečení se přenáší (pozůstatek z batolecího věku)
 - učitel/ka zpívá a všichni se přidají (funguje do 3. Třídy zhruba)

- 3. třída

- fungují jako skupina a dá se s nimi už i tak pracovat
- kmenové myšlení, “MY”, pracujeme s kmenovým příběhem
- neměli by soutěžit - rizikový faktor
- naučí se pak jak nad někým vyhrát, sejmout ho: “mě to jde líp než tobě”

- 4. - 5. třída
 - zde už nemůžeme řídit třídu příběhem - už jim nestačí, že jsou zelení
 - potřebují něco skupině dávat a něco si brát
- 6. - 7. třída
 - vrchol skupinové puberty
 - Kluci a holky se ještě nepotkávají v myšlení a řeči, kluci už ale ví, že na ni nezapůsobí, když ji šťouchnou, proto se ji snaží zaujmout tím, že ji hodnotí; hodnotí užitečnost pro něj a to je většinou sexuálního charakteru (prsa, zadek,...)

- 8. - 9. třída
 - kluci jsou vtipnější než holky
 - už se pomalu dorovnávají, ale ne všichni stejně: kluci všechno komentují, ale ještě mnohdy “trapně”
 - efektivní spolupráce deváťáků s prvňáky a s předškolními dětmi - necítí ohrožení (páták by se možná vymezoval)

Období adolescence

- od 15 do 20 - 22 let
- spodní hranice je dána pohlavní zralostí
- hledání vlastní identity
- dokončení vzdělání
- zamýšlejí se nad vlastní perspektivou
- potřeba někam patřit, podílet se na něčem nebo něco s druhými sdílet

Adolescence – fyzické změny

- rostou více chlapci než dívky
 - chlapec z 171 cm na 178 cm
 - dívka z 164 cm na 165 cm
- trup roste více než končetiny
- chlapci více zmužní – široké ramena, větší muskulatura
- dívky více zženští – velké ňadra, zaoblené boky

Adolescence – vývoj intelektu

- adolescent se orientuje na pojmy a méně na obrazy jak tomu bylo v předchozích obdobích
- bohužel tím klesá živost vnímání a představ
- adolescent není na vrcholu své inteligence, ale v diskuzi je rovnocenný partner svých rodičů a učitelů

Adolescence – duševní vývoj

- tímto obdobím se musí „prokecat“ – řešit otázky smyslu života, získání zkušeností apod.
- hodně čte (i poezii)
- nevyžaduje happy end spíše ho zajímá životní pravda a realita
- uvědomují si, že na světě nejsou sami a egocentrismus postupně ustupuje
- adolescent je v morálce absolutista – chápe, že správné, obecně prospěšné jednání se může stát nejvyšší normou a ústředním osobním zájmem, jemuž člověk podřídí celý svůj život
 - ne všichni ale dosáhnou takového morálního stádia
- adolescenta musíme brát vážně jinak ztratíme jeho důvěru – není důležité ho přesvědčovat o naší pravdě ačkoli je postavena na zkušenosti („jen si mluv, však z toho vyrosteš, až poznáš život“)

Adolescence – milostný život

- slábné bariéra mezi pohlavími („holky jsou ufňukané a kluci jsou blbí“)
- první velké lásky, které mohou přetrvat do úplné dospělosti až sňatku
- pokud se vymaní od závislosti na rodičích dochází často ke sňatkům
- první sexuální zkušenosti
- první homosexuální zkušenosti a různé experimenty

Adolescence – milostný život

Tab. 8.1 Věk při první souloži (v procentech).

Věk (v letech)	Muži	Ženy
13 a méně	2,2	0,5
14	3,1	0,8
15	5,8	5,6
16	13,3	15,1
17	19,7	23,1
18	22,2	23,8
19	10,5	12,0
20	9,5	7,5
21	3,1	4,0
22	3,8	1,9
23 a více	6,8	5,9

Adolescence

- **adolescent hledá svou identitu**
- **mít identitu znamená odpovědět na otázku, kdo jsem, znát sám sebe, rozumět svým pocitům, vědět, kam patřím, kam směřuji, čemu doopravdy věřím, v čem je smysl mého života**

Vývojové modely

- Standardní vývojové modely:
 - Vývoj kresby
 - Vývoj hry
 - Vývoj řeči
 - Vývoj psychosexuální - Sigmund Freud
 - Vývoj identity - Erik Erikson
 - Vývoj kognitivní funkcí - Jean Piaget
 - Vývoj morálky - Lawrence Kohlberg
 - Teorie připoutání – Mary Ainsworthová
 - Teorie procesu separace a individuace – Margaret Mahlerová
- Nestandardní typy a poruchy vývoje

Dětská kresba

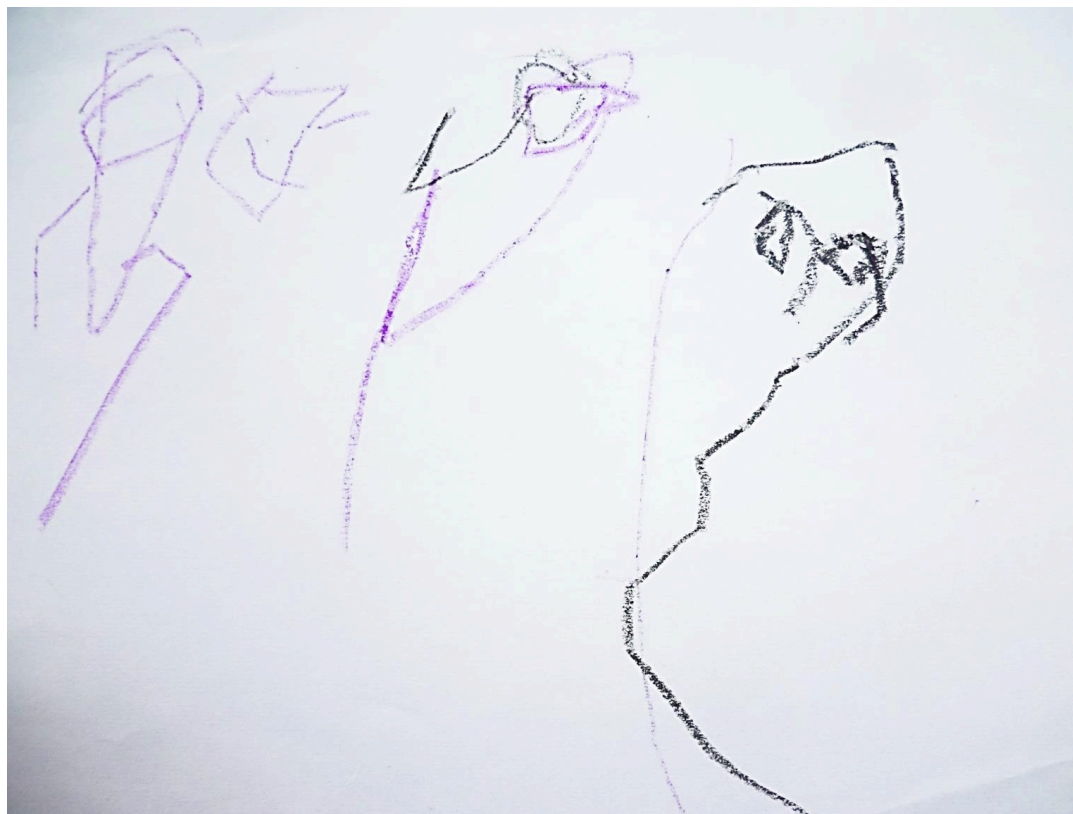
- Kresba odráží osobnost dítěte – jeho vnímání, charakter a individualitu
- Kresbou dítě komunikuje, vyjadřuje své pocity i obavy
- Kresby dětí se stejného věku se podobají
- Vzniká z radosti něco napodobit, radost ze hry
- Velmi dobrá diagnostická metoda
- Vzniká kolem 2. roku podobně

Vývoj kresby

- 1. Bezobsažné čmáranice (kolem 2 roku)
 - radost z pohybu, zanechání vlastního otisku
 - Neznázorňují konkrétní věci, jde o radost z pohybu
 - Z počátku přesahují papír později se mírní

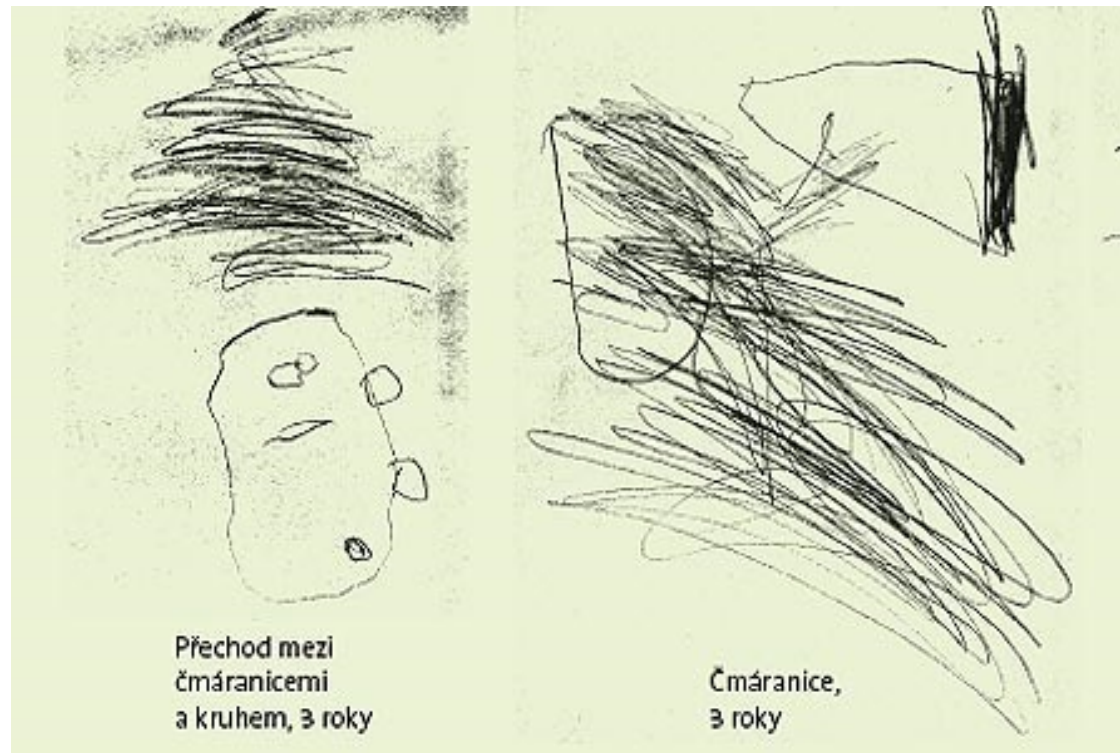

- 2. Asociativní čmáranice (ke konci 2 roku)
 - Význam kresby je dítětem dodáván dodatečně, může to být had, maminka,

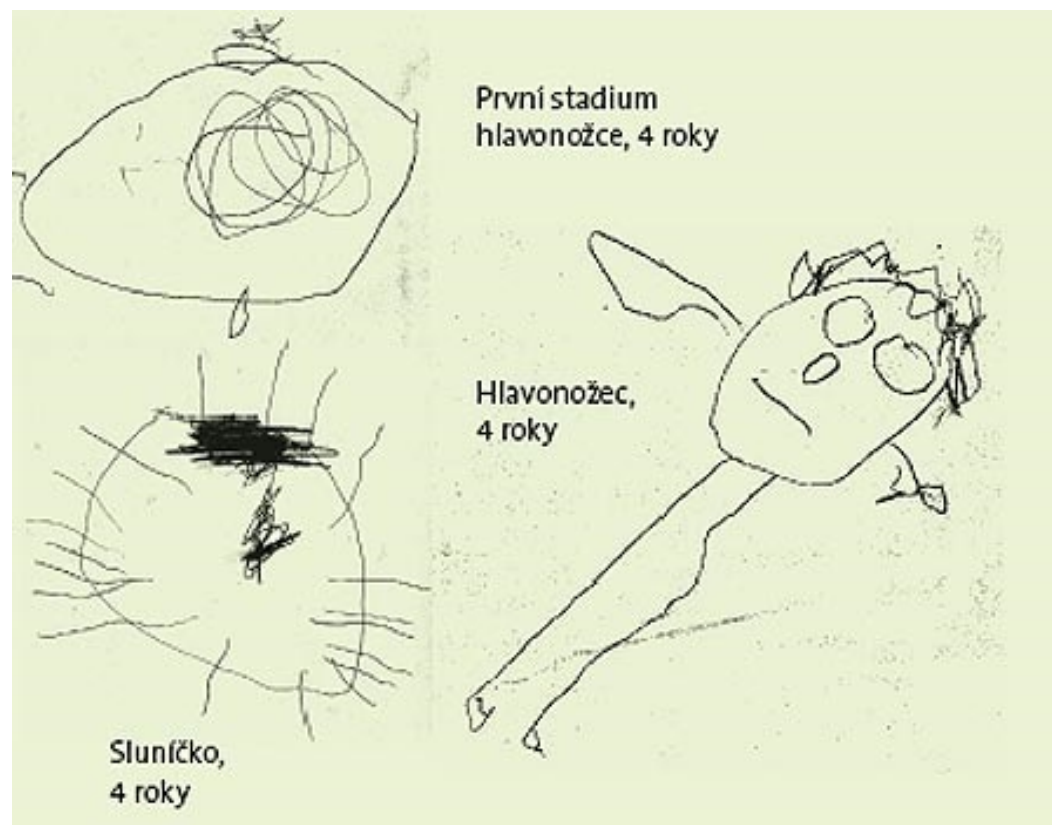
- 3. Pojmenované čmáranice (2-3 roky)

- Dítě dokáže dopředu říct, co kreslí, ale kresba si ještě není podobná
- První co se naučí je kruh, kreslí jej pořád dokola. Když se obrázek nepovede přečmárají jej znova kruhy.
- Později dojde k propojení kruhu a čáry - sluníčko

- 4. hlavonožec (3-5 let)

- Z kruhů a čmáranic se postupně vyloupne člověk
- Jak dítě roste přidává více detailů
- Jsou již hrdí na své kresby a darují je všem okolo

- 5. Transparentnost a sklápění (5-7 let)

- Kolem 6 roku dítě kreslí člověka s končetinami
- Dítě kreslí transparentně, je vidět i to, co by normálně nebylo
- Sklápění – kresby jsou bez perspektivy, disproporční
- Dítě kreslí v tomto věku to, co zná, kreslí vše, o čem ví. Nakreslí například hlavu z profilu, ale přidá jí dvě oči, i když je vidět jen jedno. Ale ono ví, že na hlavě jsou oči dvě.

- 6. Vizuální realismus (7-12 let)

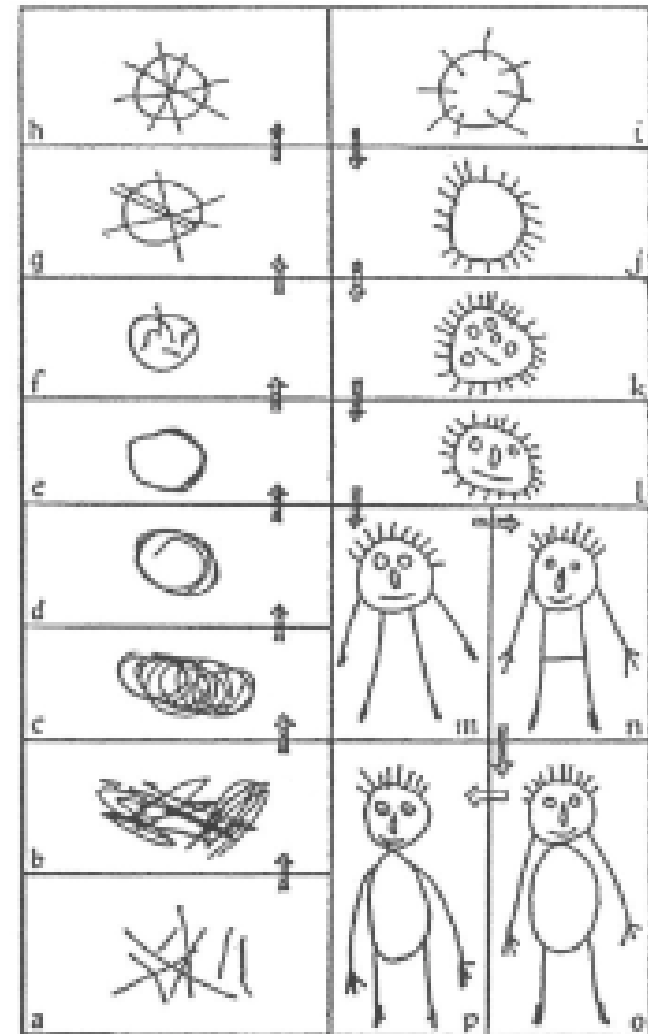
- Dítě kreslí to, co vidí. Jeho vidění světa je již objektivnější. Nakreslí-li dům, není již vidět, co je uvnitř, pouze to, co je vidět okny.

- 7. Zobrazování v prostoru (12-...)
 - Kresby jsou propracované, obsahují spoustu detailů

Vývoj kresby

Dětská hra

- Proč si děti hrají?
 - Rozvíjí dětskou představivost, komunikační dovednosti, sociální schopnosti
 - Hra je přirozená jak pro dítě, tak pro dospělého
 - To jak hru dítě v dospělosti bude vnímat závisí na okolí a rodině
 - Hra slouží i jako terapie i jako diagnostický nástroj (scénotest)
 - Výběr hračky podle pohlaví?
-
- Pro dospělé se dnes ze hry stává předmět komercializace a neplní tak svůj původní smysl

Scénotest

Vývoj hry

- Podle Fontany (2003):
- 1. Senzomotorická hra (0-1 rok)
 - Zkoumání a manipulace s předměty v rámci pohybu a všech smyslů
 - Strkání do úst, házení, třesení
- 2. Předstíravá hra (okolo 2 let)
 - Využití předmětu k jejich obvyklému účelu, ale v předstírané kapacitě
 - Hřebínek pro panenku používá pro sebe, je orientováno na své tělo
- 3. Reorientace k objektům (později okolo 2 let)
 - Dítě zaměřuje předstíravou hru k jiné hračce či člověku
 - Užívá lžičku pro panenky ke krmení panenky, hřebínkem pro panenky češe mamince vlasy
 - Tlačí kočárek

- 4. Náhražková předstíravá hra (2-3 roky)
 - Dítě užívá předměty k něčemu jinému než jsou
 - Krabíčka je auto
- 5. Sociodramatická hra (okolo 5 let)
 - námětové hry
 - Děti si hrají na někoho jiného, napodobují rodiče
 - Hra na doktora, matku, otce
- 6. Uvědomění rolí (okolo 6 roku)
 - Uvědoměle si hraje a ostatním dává role
- 7. Hry s pravidly (7-...)
 - Děti nahrazují dosavadní předstírané hry hrami se stanovenými pravidly
 - Hry s pravidly mají význam i pro dodržování společenské smlouvy
 - Postupně dochází k soutěžení u dětí, přechází ve sport

Význam hračky

- Hračky mají význam pro citovou rovnováhu dítěte
- Oblíbená hračka se stává tzv. tranzitní (medvídek, panenka)
 - Důvěrný vztah, říká jí tajemství, radí se s ní a svěřuje se jí
 - Mají je pořád u sebe
 - Pokud dítě hračku kárá nebo bije, je to ukazatel pozorování negativního sociálního chování
 - Hračka pomáhá se vyrovnat s tíživou situací , uvolnění tenze
 - Před školní docházkou zvyk vymizí, pokud se ale objeví je to znak, že dítě prochází nějakou duševní tísní
 - Rodiče by určitě neměli s takovou hračkou manipulovat lze nebo dokonce ji dítěti třeba za trest odebrat

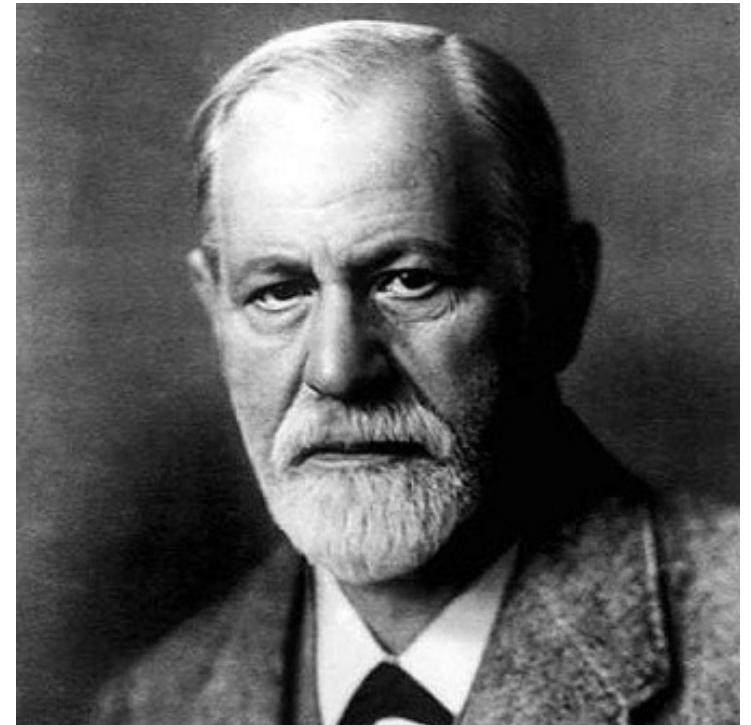
Vývoj řeči

- Broukání, žvatlání (2-6 měsíců)
 - Děti vydávají zvuky pro potěšení, není souvislost se zvuky z okolí (ve světě broukají všude stejně)
 - Dělají to i o samotě (není to společenský jev)
- První slabiky (6-9 měsíců)
 - Děti napodobují zvuky, které dělají dospělí a vypouští ty, které neslyší
 - Ba, da, ma, ta, ...
 - Rozvoj řeči se odvíjí i od pochvaly okolí
- První slovo (okolo 1 roku)
 - Jednoduché slovo, ba-ba, ta-ta, ma-ma
 - Rozumí jednoduchým pokynům „ne-ne“

- Jednoduché věty (do 2,5 let) – 200-300 slov
 - Rozlišuje svou slovní zásobu
 - Ptá se: „Co je to?“
- Mluví ve větách (do 3,5 let)
 - Začíná chápat gramatickou stavbu vět a rozšiřuje slovní zásobu
 - Ptá se: „Proč?“
- Umí vyprávět (do 4,5 let)
 - Dokončuje se gramatická stavba vět
 - Chápe děj a vypravuje
- Souvětí, obrovská slovní zásoba (do 6,5 let) – 14 000 slov
 - Je schopno dlouze o něčem mluvit,
 - Učí se i výrazy z okolí, kterým nemusí rozumět

Sigmund Freud

- * 1856 Příbor na Moravě, + 1939 Londýn
- Zakladatel psychoanalýzy
- Revoluční psychosexuální vývojová teorie
- pomocí teorie vysvětluje různé typy psychických poruch a neuróz

Psychosexuální vývoj

- Název oblasti podle přesunu sexuálního pudu:
- 1. Orální stádium (0 - 1 rok)
 - vytváření vztahu k matce – formou identifikace
 - Orální fixace – orální charakter
 - lidé vyžadující zvýšenou péči, pozornost, oporu, závislost na jiných lidech
 - uspokojení skrze orální oblast – závislosti, cucání prstů, kouření, PPP
- 2. Anální stádium (1 - 3 roky)
 - vytváření vztahu k sobě samému, vlastní činnosti a jejich výsledkům
 - motivy retence(zadržetí) a expulze(vypuzení) – nejen ve vztahu k exkrementům
 - učení schopnosti sebekontroly – vytváří se superego
 - Anální fixace – anální charakter
 - lidé lpí na majetku, penězích, hromadění, šetrnost až lakota, tvrdohlavost, autoritativnost, sobectví
 - v dospělosti až OCD, chorobné hromadění

Psychosexuální vývoj

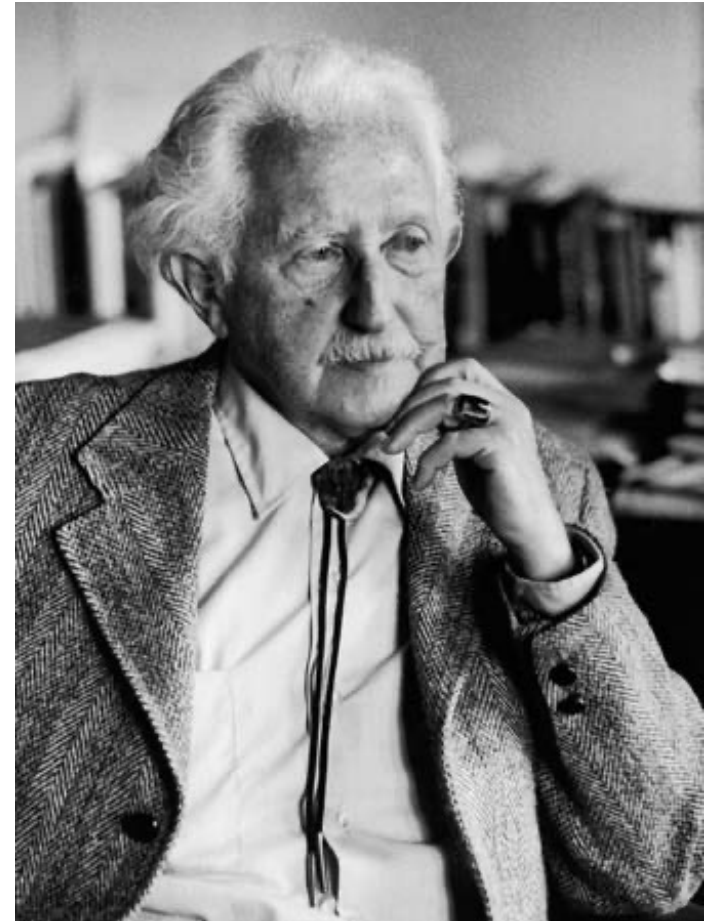
- 3. Falické stádium (3 – 5 let)
 - vytváření vztahu k opačnému pohlaví a vlastní identity
 - Oidipův a Elektřin komplex (podle Junga) – řešení je identifikace s rodičem stejného pohlaví
 - „závislost na penisu“? – nebylo prokázáno, spíše ženy jsou více spokojenější se svým tělem než muži
 - Falický charakter - falická fixace
 - preference a zvýšená závislost syna na matce či dcery na otci
- 4. Latentní stádium (6 -12 let)
 - nedochází k manifestaci libida
 - mozek – „oblast slasti“
 - latentní charakter – vyřešení komplexů a identifikace s rodičem stejného pohlaví
- 5. Genitální stádium (12 – 21 let)
 - genitálie – oblast slasti

Psychosexuální vývoj

- 5. Genitální stádium (12 – 21 let)
 - genitálie – oblast slasti
 - genitální charakter
 - lidé biologicky a psychicky zralí pokud:
 - plně vyřešili svůj Oidipův (Elektrín) komplex
 - překonali pregenitální ambivalenci
 - na rozdíl od falického charakteru přikládá objektu a jeho uspokojení stejnou váhu jako uspokojení vlastnímu

Erik Erikson

- * 1902, + 1994
- Prožíval krizi identity
- Navrhl 8 vývojových stádií identity
- Revize Freudových stádií
- Každé stádium má určitý typ krize
- Vyřešení posouvá ego, které získá „ctnost“
- Jinak pocit méněcennosti

Vývoj identity

- 1. základní důvěra x základní nedůvěra (0 - 1 rok)
 - Ctnost: naděje
 - Vznik nejtěžších patologií
 - Existencionální otázka: Mohu důvěřovat světu?
- 2. autonomie x stud (1 - 3 let)
 - Ctnost: vůle
 - Vznik pochybností a stud (stydím se sám za sebe)
 - Existencionální otázka: Je v pořádku jaký jsem?
- 3. iniciativa x vina (3 - 5 let)
 - Ctnost: účelnost
 - Vznik pocitu viny (udělal jsem něco špatného, co se dá napravit)
 - Existencionální otázka: Je v pořádku to, co dělám?

- 4. snaživost x méněcennost (6-12 let)
 - Ctnost: kompetence
 - Vznik pocitu nedostatečnosti
 - Existencionální otázka: Mohu být přínosem ve světě lidí a věcí?
- 5. identita x konfuze rolí (12-20 let)
 - Ctnost: věrnost
 - Vznik vnitřního chaosu
 - Existencionální otázka: Kdo jsem? Čím mohu být?
- 6. intimita x izolace (20-30 let)
 - Ctnost: láska
 - Vznik izolace sebe samého
 - Existencionální otázka: Mohu milovat?

- 7. generativita x stagnace (30-60)
 - Ctnost: péče
 - Vznik stagnace a uzavření
 - Existencionální otázka: Mohu se ohlédnout za životem?
- 8. integrita x zoufalství (60-+)
 - Ctnost: moudrost
 - Vznik chorobného strachu ze smrti
 - Existencionální otázka: Bylo v pořádku jaký jsem byl?

Jean Piaget

- * 1896, + 1980
- Švýcar, biolog
- Teorie na základě pozorování svých 3 dětí
- Také teorie vývoje morálního usuzování
- Ontogeneze kognitivního vývoje
 - Vývoj způsobu, jakým člověk v průběhu svého života poznává a jak pracuje se získanými informacemi
- 4 hlavní stádia

Kognitivní vývoj

- 1. senzomotorické stádium (0 – 18-24 měsíců)
 - Uvědomování si počitků z vnějšího i vnitřního prostředí, pouze „tady a teď“
 - Ke konci stálost objektu
- 2. předoperační stádium (2 - 7 let)
 - Uvažuje o předmětech jako symbolických pojmech a používá fantazijní prvky hry
 - Ke konci stálost počtu, objemu
- 3. stádium konkrétních operací (7 – 12 let)
 - Operace se symboly konkrétních předmětů
 - Ke konci schopnost abstrakce
- 4. stádium formálních operací (12 let a výše)
 - Schopnost abstraktního myšlení, vytváření hypotéz

Piagetovy pokusy

- <https://www.youtube.com/watch?v=TRF27F2bn-A>

Lawrence Kohlberg

- *1927, +1987
- Koncept morálního vývoje
- Vycházel z Piageta
- Ověřoval pomocí hypotetických dilemat

- 7 stádií a 3 úrovně

Morální vývoj:

- 0. předmorální stádium – rozlišování libého (zábava) a nelibého (bolest)
- I. Úroveň prekonvenční morálky (předškolní věk)
 - 1. stádium – orientace na poslušnost a vyhnutí se trestu
 - 2. stádium – orientace na odměnu, dodržení pravidel pouze v os. zájmu
- II. Úroveň konvenční morálky (školní věk)
 - 3. stupeň – orientace na to být „hodným dítětem“, dobré je to, co se ode mě očekává a vyhnout se nesouhlasu
 - 4. stupeň – orientace na autoritu, právo a řád, vyhýbání se pocitu viny za nedodržení

- III. Úroveň – postkonvenční morálky (dospělost)
 - 5. orientace na společenskou smlouvu – principy obecně uznávané jako důležité pro všeobecný prospěch, k přesunu dochází ve 30 letech
 - 6. orientace na (samostatně zvolené) univerzální etické principy, spravedlnost, důstojnost, rovnost; tohoto stádia dosáhne asi jen 15% lidí
 - 7. náboženské stádium – mystické, jde o tzv. kosmické vědomí jednotu s vesmírem či s Bohem

- Kritika
 - Studie vznikla pouze po rozhovoru s muži, ženy dosahují podle ní stádia vždy nižší než muž (obvykle 3. st. a muž 4. st.) → ženy nejsou méně morální, ale kladou vyšší důraz na sociální aspekt situace a potřeby ostatních
 - Krebs – ať při testu vykazujeme jakoukoliv úroveň, ve skutečnosti často jednáme podle úrovně nižší

Heinzovo dilema

- V jedné daleké zemi umírala žena, která onemocněla zvláštním druhem rakoviny. Existoval lék, o němž si lékaři mysleli, že by mohl ženu zachránit. Šlo o určitou formu rádia, kterou jeden lékárník v tomtéž městě právě před nedávnem objevil. Výroba byla velmi drahá, avšak lékárník požadoval desetkrát víc, než kolik jej stála výroba. Za rádiu zaplatil 200 dolarů a za malou dózu s lékem požadovat 2 000. Heinz, manžel nemocné ženy, vyhledal všechny své známé, aby si půjčil peníze a usiloval i o podporu úřadů. Shromáždil však jen 1 000 dolarů, tedy polovinu požadované ceny. Vyprávěl lékárníkovi, že jeho žena umírá, a prosil jej, aby mu lék prodal levněji, nebo ho nechal zaplatit později. Lékárník však řekl: „Ne, já jsem ten lék objevil a chci na něm vydělat nějaké peníze.“ Heinz tím vyčerpал všechny legální možnosti; je zcela zoufalý a uvažuje, zda by se neměl do lékárny vloupat a lék pro svou ženu ukrást.

Určení morálního stádia

- 1. stádium (poslušnost): Heinz neměl ukrást lék, protože následkem toho by byl uvězněn
- 2. stádium (osobní zájem): Heinz měl ukrást lék, protože pak by byl mnohem šťastnější, kdyby zachránil svou ženu, i kdyby byl odsouzen do vězení
- 3. stádium (hodné dítě): Heinz měl ukrást lék, protože to jeho žena očekávala.
- 4. stádium (zákon): Heinz neměl ukrást lék, protože zákon zakazuje krást
- 5. stádium (společenská smlouva, lidská práva): Heinz měl ukrást lék, protože každý má právo na život, bez ohledu na zákon. Nebo: Heinz neměl ukrást lék, protože vědec má právo na kompenzaci za své úsilí.
- 6. stádium (univerzální etika, individuální svědomí): Heinz měl ukrást lék, protože zachránit lidský život je základnější hodnota než právo jiné osoby na majetek. Nebo: Heinz neměl ukrást lék, protože tak porušil zlaté pravidlo cti a respektu.